

6 Şubat Depremleri Sonrası “Değer” Yönelimli Bir Toplumsal Hareket: “Hatay Gönül Mutfağı”

A Social Movement Based on Values Following February the 6th: Hatay Gönül Mutfağı

Esra Serdar Tekeli, Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi,

E-posta: esra.serdar@hbu.edu.tr,

ORCID ID: 0000-0003-2909-4832

Gülcan Işık, Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi,

E-posta: gulcan.isik@hbu.edu.tr,

ORCID ID: 0000-0002-6296-7802

Araştırma Makalesi/Research Article

Öz

Bu çalışma, gönüllü bir girişim olan ve 6 Şubat depremleri ile doğan Gönül Mutfağı Hareketi’ni değer yönelimli toplumsal hareket olarak kabul etmektedir. Bu kabulden yola çıkarak Gönül Mutfağı Hareketi’nin yardımlaşma ve gönüllülük gibi manevi değerler üzerinden kolektif bilinci nasıl inşa ettiği bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu çerçevede çalışmada, hareketin 6 Şubat 2023-6 Şubat 2024 tarihleri arasındaki Instagram gönderileri içerik analizi ve tematik analiz yöntemleriyle incelenmiş ve veriler MaxQDA programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda, birlik ve beraberlik, mutfak ve kültür olmak üzere üç tema belirlenmiş, bu temaların altında biz duygusu, umut, milliyetçilik, Atatürkçülük, kamu desteği, yemek/aş, ocak/ev, kadın, gönüllülük, yardımlaşma, inanç, taziye gibi alt kodlar oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler:

Hatay Depremi, Gönül Mutfağı, toplumsal hareketler, Instagram, nitel analiz

Araştırma, Gönül Mutfağı Hareketi’nin deprem gibi olağanüstü durumlarda toplumsal dayanışmayı ve kolektif bilinci teşvik eden etkili bir model sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu model ile hareketin, tarihi ve toplumsal hafızadan beslenerek milliyetçilik, Atatürkçülük ve Kurtuluş Savaşı gibi değerler aracılığıyla kolektif bağ kurduğu görülmektedir. Hareketin temelini “gönüllülüğe” dayandığı, farklı toplumsal grup ve bireyleri bir araya getirirken aynı zamanda doğal ve esnek organizasyon yapısıyla kriz dönemlerinde etkili çözüm üretme kapasitesine sahip olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, Gönül Mutfağı Hareketi’nin ortak toplumsal değerler üzerinden toplumsal bütünleşmeye önemli katkılar sunduğunu göstermektedir.

Abstract

This study conceptualizes the Gönül Mutfağı Movement, which is a voluntary initiative that emerged with the 6 February earthquakes, as a value-oriented social movement. Based on this assumption, how the Gönül Mutfağı Movement constructs 'collective consciousness' through spiritual values such as solidarity and volunteerism forms the basis of this study. In this framework, within the scope of the study, the Instagram posts of the movement between 6 February 2023 and 6 February 2024 were examined by Content Analysis and Thematic Analysis techniques, and the data were analysed with MaxQDA software. According to the results of the analysis, three themes were identified as 'unity and solidarity', 'cuisine' and 'culture', and codes such as 'the sense of Us', 'Hope', 'Nationalism', 'Kemalism', 'Public Support', 'Food/Cooking', 'Hearth/Home', 'Women', 'Volunteerism', 'Solidarity', 'Belief', 'Condolence' were created under these themes.

Keywords:

Hatay Earthquake, Gönül Mutfağı, social movements, Instagram, qualitative analysis

The research reveals that the Gönül Mutfağı Movement offers an effective model that encourages 'social solidarity' and 'collective consciousness' in extraordinary circumstances such as earthquakes. With this model, the study reveals that the movement establishes collective bonds through values such as nationalism, Kemalism, and the unity through War of Independence by channelizing historical and social memory. Thus the movement is based on 'volunteerism', brings together different social groups and individuals and can produce earthquake relief solutions in times of crisis with its natural and flexible organisational structure. The findings show that the Gönül Mutfağı Movement makes significant contributions to social integration through common social values.

Başvuru Tarihi: 20.02.2025

Yayına Kabul Tarihi: 28.04.2025

Serdar Tekeli, E., & Işık, G. (2025). 6 Şubat Depremleri sonrası “Değer” yönelimli bir toplumsal hareket: “Hatay Gönül Mutfağı”. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi (KIAD)*, (14), 1-22. DOI: 10.56676/kiad.1641934

Giriş

Toplumsal yapı; nüfus, çevre, yer, sınıf, aile, eğitim, ekonomi, siyaset, hukuk, kültür, din ve değerler gibi bir takım kurucu ve kalıcı sosyolojik kurumları içinde barındıran ve birbirleriyle ilişkili olan bütüncül bir sistemdir (Oktik, 2006, s. 217-218). Marshall, sosyal yapıyı ‘sosyal davranışlarda yinelenen kalıplar ve toplumsal sistemin ya da toplumun farklı öğeleri arasında düzenli sıralanışlar’ şeklinde açıklar (Marshall, 1999, s. 802). Aynı şekilde değerler de toplumsal bir grubun varlığını ve birliğini devam ettirmesi için o toplumun üyelerinin çoğunluğu tarafından üzerinde görüş ve fikir birliğine vardıkları genelleştirilmiş temel ahlâki ilke ve inançlar sistemidir. Nitekim toplum açısından da değer, aynı eksendedir (Özlem, 2002, s. 283).

Bugün toplumsal hareketlerin incelenmesi esasta değişen değerler ve normlar kadar, değişen sosyal düzen ve kültürel değişmeyi de açıklamaktadır. Çünkü bu hareketler, sosyal düzendeki temel değişimleri içerir (Heberle, 1951). Bu anlamda toplumsal hareketler insan ilişkilerinde etkileşimi şekillendirme süreci ve bazı sosyal müesseselerde ortaya çıkan değişmeyi sağlamak için de yürütülen kolektif eylemlerdir. Aynı şekilde kolektif davranışın formlarından birisi olarak yüksek düzeyde yapılandırılmış bir kolektif davranış biçimi olarak tanımlanabilir (Shephard, 2009; s. 539; Snow vd., 2004, s. 6).

Kolektif davranışlar genelde baskın grubun norm ve değerlerini zorlayan, çok sayıda kişinin katıldığı, gönüllü ve kendiliğinden gerçekleştirilen eylemlerdir. Örneğin; çevreci örgütler ya da sendikal gibi yapılarda ve kurumlarda var olan organize davranıştan farklı olarak, belirlenmiş kural ya da prosedürlerin ve otorite hiyerarşisinin söz konusu olmadığı davranışlardır (Kendall, 2008, s. 540). Bu nedenle toplumsal hareketler, sabit (kararlı), organize edilmiş ve süreklidir (Biesanz ve Biesanz, 1969). Bu bağlamda kolektif davranış biçimlerinin ve dolayısıyla toplumsal hareketlerin ortaya çıkışını açıklamaya yönelik geliştirilen yaklaşımlardan birine göre (Buechler, 2004, s. 48-50); toplumda bir konuda var olan görüş, düşünce ve tutum farklılıkları gerginlik yaratır ve böyle dönemler kolektif davranış üretir.

Bu noktada sosyo-politik ve ekonomik nitelikli oluşumların bir tezahürü şeklinde karşımıza çıkan toplumsal hareketler, kimi bağlı çalışmalarda kolektif hareketler ya da davranışlar olarak da tanımlanmaktadır. Kolektif davranışlar, bir toplumun üyesi olan bireylerin ortak tutum ve düşüncelerini belirleyen ve yansıtan eylem şekilleridir. Burada da içinde yer aldığı toplumun norm ve değerlerinin etkisi göz ardı edilemez.

Bu temel doğrultusunda hazırlanan bu çalışmada “Hatay Gönül Mutfağı Hareketi” ele alınacaktır. Bilindiği üzere 6 Şubat 2023 tarihinde, Kahramanmaraş ve Elbistan merkezli 7.7 ve 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiş ve bu depremler, Hatay dahil 10 ilde büyük bir yıkıma yol açmıştı. Toplumsal yapının neredeyse tamamının büyük hasar aldığı bu depremlerde, sarsılan ve yıkılan sadece maddi yapılar değil; manevi sosyal, kültürel yapı ve değerlerimiz de hasar almıştı. Özellikle de manevi değerler ışığında bir araya geldikleri anlaşılan ve zamanla kendiliğinden büyüyerek kolektif bir davranış biçimine bürünen söz konusu hareket; bu çalışmada toplumsal hareket literatüründe “değer” yönelimli hareketler kategorisinde ele alınacak ve inceleme de bunu ortaya koymak amacıyla yapılacaktır. İnceleme için depremin başlangıcı olan 6 Şubat 2023 ile yıldönümü olan 6 Şubat 2024 tarihleri arası dönem ele alınacaktır. Çözümlemeye

ilişkin bilgi ve belgeler hareketin kendi oluşum adıyla açtıkları Instagram hesaplarından derlenecektir. Dolayısıyla amaçlı örneklem metoduyla elde edilen veriler, tematik ve betimsel analiz yöntemleriyle incelenecektir. Veri analizi için MaxQDA 2024 programı kullanılmıştır.

Toplumsal Hareketlerin “Değer” ve “Norm” Yönelimi

İşlevselci teorinin önde gelen isimlerinden biri olan Smelser, literatüre kattığı katma değer kuramına göre, toplumsal sistemde ortaya çıkan bir değişmeyi içsel bir gerilimle açıklar. Ekonomi kaynaklı bir kavramsallaştırmaya dayandırılan katma değer kuramına göre, bir sosyal sistemde oluşan gerilimin sonucu mevcut durumdaki norm ve roller geçerliliğini yitirir ve bireyler arasında hoşnutsuzluk belirmeye başlar. Bu durum geçici de olsa insanların toplumsallıklarını kaybetmelerine neden olur. İşte bu anlarda ortaya çıkan kolektif davranış biçimleri ve toplumsal hareketler, çözülmenin başlıca göstergeleridir. Söz konusu bu durum, toplumun yeniden bütünleşmesi için gerekli yeni düzenleme mekanizmalarını da harekete geçirir (Crossley, 2002, s. 40-41; Smith, 1996, s. 36-37).

Smelser bir kolektif davranış tipleştirmesinin dört temel ilkeye dayandığını söylemiştir: 1. Değerler veya yasallığın esas kaynakları, 2. Normlar veya etkileşim için düzenleyici standartlar, 3. Roller ve ortak örgütlenme için ferdi iticiler, 4. Duruma uygun kolaylıklar veya belirli bir amacın izlenmesinde ortaya çıkan engeller olarak gruplandırmıştır (Türkdoğan, 2013, s. 27). Kessler’e göre de toplumsal hareketlerin oluşumunu belirleyen bazı safhalar vardır. Buna göre her sosyal hareket bir şekle bürünür ve halkın fikir özgürlüğü arttıkça toplumsal hareketler çoğalır ve zenginleşir (1985, s. 129-131). Smelser’e göre kolektif bir davranış tipleştirilmesi yukarıda verilen dört ilkeye dayanır ancak, esas olarak kolektif davranışın her bir tipinin sosyal eylem kalıbının farklı unsurlarına yönelmesi gerekir. Bu bağlamda, toplumsal hareketleri “değer yönelimli” ve “norm yönelimli” olmak üzere iki genel tür altında sınıflandırabiliriz.

a) Değer Yönelimli Hareket: Değerlerin yeniden teşkilini planlayan, umumileştiren inançlar adına seferber kılınmış kolektif eylem biçimleridir. Değer yönelimli bir hareket, genellikle kazanan bir inanç hususunda değerleri onarmak, korumak, tadil etmek veya yaşatmak için yapılan toplu bir girişim olarak tanımlanabilir. Böyle bir inanç, zaruri olarak eylemin tüm unsurlarını kapsar. Başka bir deyişle değerlerin yeniden teşkilini, normların yeniden tanımlanmasını, fertlerin güdülerinin yeniden örgütlenmesini ve bu durumla ilgili kolaylıkların yeniden tanımlanmasını belirler (Türkdoğan, 2013, s. 27, 40).

Değer yönelimli hareketler veya inançlar; yerli kültür unsurları ile dış kültürden ithal edilen unsurların birleştirilmesi yani bir sentezciliği ortaya koyabilir. Bu tür inançlar, geçmiş değerlerin yeniden teşkili, mevcut değerlerin de devamını ya da gelecek için yeni değerlerin yaratılmasını veya bunların herhangi bir karışımını ihtiva edebilir (Türkdoğan, 2013, s. 40).

b) Norm Yönelimli Hareketler: Norm yönelimli hareketler daha ziyade normları korumak, onarmak, tadil veya yeniden oluşturma girişimi diye ifade edilebilirler. Norm yönelimli hareketler panik, (mevcut normlardan ve olması muhtemel değişmelerden sakınma) çılgınlık, (yeni vasıtaları tesis etme girişimi) ve düşmanlık (kötülükten sorumlu olan bir şeyi veya bir kimseyi savmak) gibi eylem biçimleridir. Bu aşağı seviyedeki unsurlar, açık/aleni ve zımni norm yönelimli hareketlere refakat eden inançları ortaya

koyar. Birçok norm yönelimli hareketler, bağımsız olarak anlamlı değişmelere davet eden değer yönelimli hareketleri meydana getirir (Türkdoğan, 2013, s. 39). Kısacası; değer yönelimli hareketler birtakım değerlerin yeniden tanzimini amaçlarken; normlara yönelik eylemler ise belirli değişikliklere yol açar. Smelser, gerek değer gerekse norm yönelimli hareketleri, ani yapısal değişimlerin doğurduğu patolojik ve yapısal değişimlerin gerçekleştiği tedrici bir süreç içinde ele alır (Smith, 1996, s. 134-140).

Anlaşılabacağı üzere; sosyal, politik ve ekonomik sürece ve olaylara yönelik bir karşı tutum ve davranışların sonucu olarak ele alınan toplumsal hareketlerin en karakteristik öğelerinden birisi de kullandıkları araçların değişime açık olmasıdır (Mucchielli, 1991, s. 7). Zira son yıllarda yapılan alana ilişkin çalışmalarda, toplumsal hareketlerin iletişim stratejilerine ve kullandıkları iletişim kanallarına yönelik ilginin arttığı görülmektedir. Şüphesiz bunda iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve buna bağlı olarak da toplumsal yapıyı değiştirip dönüştürmesinin de etkisi büyüktür. Bu nedenle toplumsal hareketlerin muhakkak etkileşim temelli olması gerekir. Etkileşim ve süreklilik ne kadar çok sağlanırsa, toplumsal hareketler de o oranda etkinleşecektir. Zira böyle bir ilişki hem grup içinde hem de bireysel alanda başarılı olma olanaklarını da artıracaktır. Çünkü toplumsal hareketlerde eyleme dahil olmamış ancak harekete duyarlı gruplar için iletişim son derece önemlidir. İletişimin ve sonuçta ilişki kurmanın ilk adımı ise, eyleme yönelik hassas birey ve grupların aktif bir şekilde bilgilendirilmesidir. İşte tam bu noktada medya ve toplumsal hareketin kurduğu ağ mekanizması önem kazanmaktadır.

Toplumsal hareketler, mesajlarını toplum geneline ulaştırma amacına ulaşmak için büyük oranda medya organlarına ihtiyaç duyarlar., *Kritik Toplumsal Hareketler ve Medya Reformu* başlıklı çalışmalarında, Söz konusu bu durumu asimetrik ilişki fikriyle açıklayan Carroll ve Hackett'e göre toplumsal hareketlerin kamuoyu oluşturmaları, eyleme geçmeleri ve bunu meşru kılmaları için medyaya; medya da yayınladıkları hikâyeler için hareketlere ihtiyaç duyarlar (Carroll ve Hackett 2006'dan akt. Phipps ve Szagala, 2007, s. 40).

Toplumsal hareketlerin medyada yer alması ve medyayı etkin kullanmaları hem hareketlere konum yani o hareketin kamunun gündeminde yer alması ve etki süresi hem mevcut sorunların istenildiği şekilde düzenlenmesi yani toplumsal hareketlere ilişkin haberlerin o hareketin sınırlarını, tanımını ve tüzüğünü ifade edecek şekilde oluşturulması hem de sempati uyandırması noktasında önemi büyüktür (Gamson ve Wolfsfeld, 1993, s. 117).

Son olarak çeşitli amaç ve nedenlerle ortaya çıkan her hareket veya faaliyeti toplumsal bir hareket olarak değerlendirmek de doğru değildir. Dolayısıyla bir hareketin toplumsal hareket sayılabilmesi için belirli özelliklere sahip olması gerekir. Bir toplumsal hareketin ortaya çıkışında zaman ve mekân açısından bazı farklılıklar olabilmekle birlikte genel olarak her toplumsal harekette bulunan bazı ortak özellikler bulunmaktadır. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir: *Doğal Organizasyon Yapısı*: Toplumsal hareketler genel olarak resmi bir örgütlenme yapısına sahip olmayan, üyelerinin doğrudan görüşlerini ifade edebildiği gruplar olarak anılır (Fitzgerald ve Rodgers, 2000, s. 573-592). Kişiselleştirme böyle bir hareketin destekçileri arasında yaygındır. Pek çok bilim insanına göre örgütsel yapı toplumsal hareketlerin karakteristik bir özelliği olarak görülmektedir. *Hareketlilik*: Toplumsal hareketlerin aktif aktörleri vardır. Bir anlamda

hareketlilik, toplumsal hareketin varlığının bir önkoşuludur. Dolayısıyla hareketlilik, bir toplumsal hareketin ortaya çıkma amaçlarına diğer unsurlardan daha fazla hizmet etmektedir. *Mutlak Süreklilik*: Toplumsal hareketler süreklilik gösterir (Gyimesi, 2021, s. 417-438). Hareketin devamlılığı ile hedefleri arasında yakın bir ilişki vardır. Bir toplumsal hareket belli bir süre içinde amacına ulaşmayı hedefler. Ancak toplumsal hareketi destekleyenler için bu dönemin anlamlı olması gerekir. *Sembolik Entegrasyon*: Toplumsal hareketi sürdüren grup "biz" duygusuyla karakterize edilir. Bu aidiyet duygusu, toplumsal hareketin ortak kimliğini ön plana çıkararak, kendileri gibi diğerlerinden farklılaşmaya dayalı olarak gelişir. Sosyal harekete katılan bireyler, grup için bir sınır işlevi gören, diğerlerine veya rakiplerine karşı kimliklerini şekillendiren açık bir "biz" anlayışına sahiptir. *Minimal Rol Farklılaşması*. Resmi örgütlerin aksine, toplumsal hareketler daha düşük bir örgütlenme düzeyiyle birlikte minimum düzeyde rol farklılaşması sergiler. Bu hareketler genellikle küçük, homojen bir grup ile resmi bir organizasyon yapısı arasında meydana gelir. Toplumsal hareketleri resmi örgütlerle karşılaştırmak, rol farklılaşması ve kararlılığında önemli farklılıklar olduğunu ortaya koyuyor. *Amaç*: Bir toplumsal hareketin karakteristik özelliği, devlet veya toplum içinde yapısal değişimi hedeflemesidir. Amaç tüm sistemi değiştirmek değil, belirli toplumsal değişiklikleri başarmaktır. Başka bir deyişle, bir toplumsal hareket önemli gördüğü unsurları değiştirmeye çalışır. Toplumsal değişimin etkisini başlatmayı, önlemeyi veya azaltmayı amaçlar. Toplumsal hareketler bu arzuları çeşitli protesto biçimleriyle kamuoyuna aktarıyor. *Köprü görevi görmek*: Bir toplumsal hareket, kendisini takip edecek yeni hareketlere belli değerleri aktarma işlevi görebilir. Başka bir deyişle, yeni bir kimlikle başka bir hareket arasında köprü kurabilir.

Kısacası toplumsal hareketler, her biri aynı olmasa da şu özellikler altında toplanabilir: 1- Belirgin amaçları vardır 2- Birbiriyle uyumlu organizasyonlardır ve 3- Üyeleri bir araya getiren ve birleştiren ideolojiye sahiptir (Merton, 1983, s. 434).

Gönül Birlikteliğinden Kolektif Kimliğe

2023 yılının 6 Şubat günü, Türkiye'nin Kahramanmaraş ilinde saat 04.17'de meydana gelen 7.7 büyüklüğündeki deprem, Türkiye tarihinin en yıkıcı doğal afetlerinden biri olarak kayıtlara geçmiştir. Aynı gün, saat 13.24'te yine Kahramanmaraş merkezli 7.6 büyüklüğünde ikinci deprem ise felaketin boyutunu daha da ağırlaştırmıştır. Binlerce binanın yıkıldığı, yüzbinlerce kişinin evsiz kaldığı ve resmi verilere göre 50 bini aşkın vatandaşımızın yaşamını yitirdiği depremler, toplamda 11 ilde etkili olmuş ve yaklaşık 14 milyon kişiyi de olumsuz etkilemiştir.

Yaşanılan bu felaket ne yazık ki, yalnızca maddi kayıplarla değil sosyal, ekonomik ve psikolojik etkileriyle de geniş çaplı bir insani ve toplumsal krize sebep olmuştur. Yardımların hızlı ulaştırılmadığı bölgelerde beslenme, barınma ve sağlık hizmetlerine erişim temel sorunlar arasında yer almıştır. Diğer taraftan böylesi bir kriz ortamı bireylerin ve sivil toplum kuruluşlarının dayanışma ve yardımlaşma çabalarını tetikleyen bir toplumsal etkileşim ortamı yaratmış ve Türkiye'nin birçok bölgesinde yardım organizasyonları oluşturulmuştur. Sivil toplumun dayanışma gücünün bir kez daha ortaya çıktığı bu dönemde bu dayanışmanın en önemli örneklerinden biri de Gönül Mutfağı Hareketi olmuştur. Bu hareket, deprem bölgelerindeki temel ihtiyaçlardan biri olan yemek problemini çözmeyi hedeflemiştir. Gönüllülerin organizasyonu ile yemek

hazırlama, dağıtma ve lojistik koordinasyonun sağlandığı Hareket, önemli bir toplumsal dayanışma girişimidir. Özellikle afet ve kriz dönemlerinde toplumsal dayanışma ihtiyacının artması bilinen bir gerçektir. Bu bağlamda, kurumsal müdahalelerin yetersiz kaldığı durumlarda bireylerin ve grupların nasıl organize olduğuna önemli bir örnek olan hareket, Türk toplumunun yardımsever doğası ve sahip olduğu toplumsal dayanışma kültürünün kriz anlarındaki rolünü anlamak açısından önemlidir.

Bu süreçte depremzedelere yemek dağıtımı, yalnızca açlığı gidermemiş; onlarla bağ kurarak yalnız olmadıklarını hissettirmenin bir aracı haline gelmiştir. Yemek, burada sadece “besin” değildir; insanlar arasında empati, şefkat ve destek ile duygusal bağların güçlenmesini sağlayan ve bu sayede acıyı ve yası paylaşmanın etkin bir yoludur. “Mutfağın” sembolik anlamı, sıcaklık ve ev hissiyatı yaratırken, “gönül” ifadesi yardımların gönüllülük ve samimiyet esasına dayandığını vurgulamaktadır.

Bu metafor aynı zamanda kolektif kimliği şekillendirmiştir. Yemek hazırlayanlar, dağıtanlar ve alanlar arasında “gönül zinciri” oluşmuş, bu zincir toplumsal dayanışma ve birliktelik ruhuna dönüşmüştür. Örneğin, yardım faaliyetlerine katılan kişiler kendilerini “gönül mutfağı gönüllüsü” olarak tanımlamaya başlamış ve bireysel kimliklerini aşarak kolektif kimlik benimsemişlerdir. Bu bağlamda “Gönül Mutfağı” ismi, yalnızca bir yardım organizasyonu değil, aynı zamanda paylaşımın, sevginin ve dayanışmanın somut göstergesi haline gelmiştir.

Yöntem ve Bulgular

Verilerin Analizi

Nitel araştırma veri analizi çeşitliliği yaratıcılığı ve esnekliği içerir. Bu bağlamda nitel araştırma, araştırma sürecinin temel aşamaları arasındaki karşılıklı etkileşim, ve esnekliği dayanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 84).

Nitel çalışmalarda veriler organize edilerek kodlar oluşturulmakta ve bu kodlarla da genel temalar belirlenmektedir. Ardından elde edilen veriler görsellerle zenginleştirilerek sunulmaktadır (Creswell, 2018). Bu çalışmada da elde edilen veriler içerik analizi ve tematik analiz yöntemleri ile incelenmiş ve çeşitli görsellerle desteklenmiştir. Diğer taraftan bu çalışmada nitel araştırmanın en çok kullanılan veri toplama yöntemlerinden yazılı doküman incelemesi kullanılmıştır.

İçerik Analizi ve Tematik Analiz

İçerik analizinde temel süreç, elde edilen verileri açıklayabilecek kavramları ve ilişkileri belirlemek amacıyla benzer verileri belirli kavramlar ve temalar doğrultusunda bir araya getirmek, düzenlemek ve yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242). Belli aşamaları, verilerin kodlanarak verilere arasında yer alan anlamlı bölümlere isim verilmesi, kodlardan yola çıkarak temaların oluşturulması, verilerin kodlar ve temalara göre düzenlenmesi ve elde edilen bulguların yorumlanarak raporlaştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 243-251).

Tematik analizde ise içerik analizinde olduğu gibi belirli temaları ortaya çıkarma amacı söz konusudur. İçerik analizinde veriler sistematik ve niceliksel olarak kodlanır ve sınıflandırılır. Tematik analiz, veri setindeki örüntülerin tanımlanması ve raporlandırılmasını içerir ve bunlar daha sonra yorumlanır (Braun ve Clarke, 2006). Bu

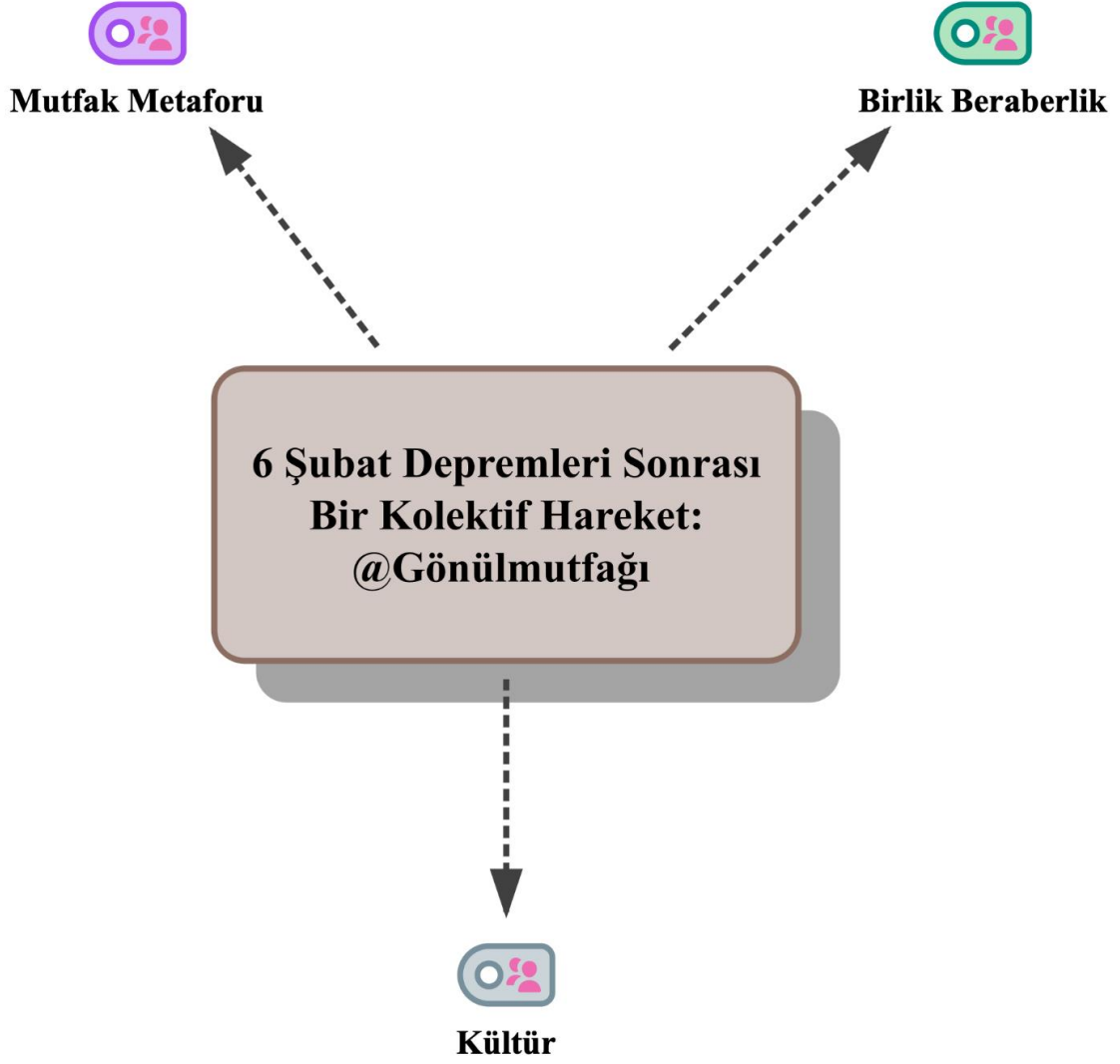
bağlamda tematik analizde verilerin derin anlamlarının keşfedilmesi ve yorumlanması süreci işlemektedir.

Naaem vd. (2023), tematik analizin altı aşamasını şu şekilde ortaya koymuşlardır:

- Transkripsiyon ve alıntılar seçimi
- Anahtar kelimelerin seçimi
- Kodlama
- Temaların geliştirilmesi
- Anahtar kelimeler, kodlar ve temaların yorumlanması yoluyla kavramsallaştırma
- Kavramsal modelin geliştirilmesi (Naaem vd., 2023, s. 2-6).

Araştırmada, 6 Şubat 2023 tarihli Hatay depremi ve takip eden 1 yıl içerisinde @gönülmutfagi Instagram hesabında paylaşılan verilere odaklanılmıştır. Bu bağlamda süre; 6 Şubat 2023- 6 Şubat 2024 tarihleri arası dönemle sınırlıdır. Araştırma kapsamında toplam 46 gönderi incelenmiş ve MaxQDA 2024 programına aktarılmıştır. Verilerin analiziyle kodlamalar yapılmış gruplandırılan kodlarla temalar oluşturulmuştur.

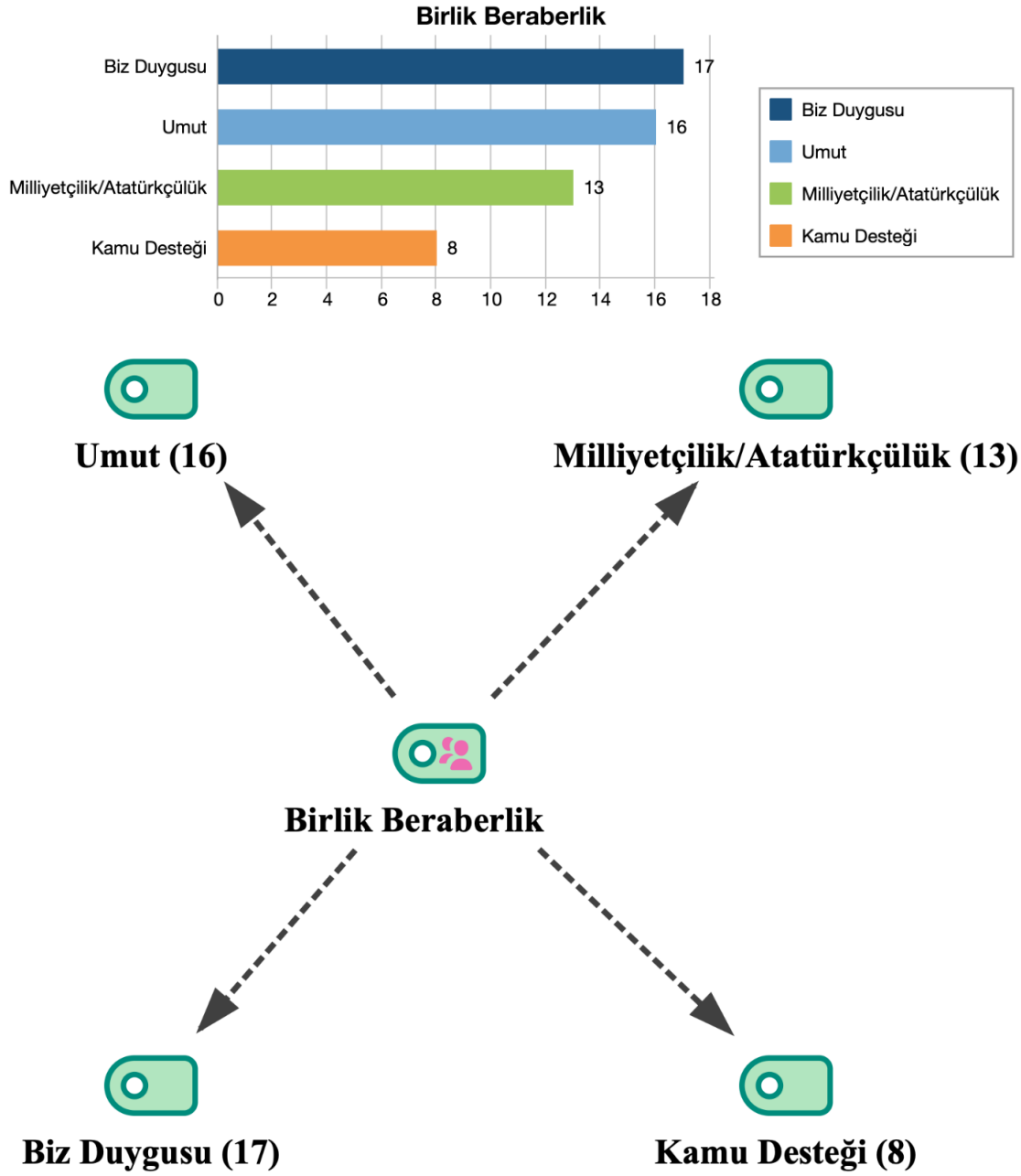
Daha önce de belirtildiği üzere kolektif hareket bilinciyle bir araya gelen ve deprem sonrası toplumsal yapıda yıkılan ve bozulan düzenin onarımına katkı sunmak güdüsüyle hareket eden “Gönül Mutfağı” gönüllüleri; toplumsal hareket literatüründe değer yönelimli hareketler olarak görülmüş ve araştırma da bu amaçla tasarlanmıştır. Buna ilişkin bilgi ve belgeler @Gönülmutfagi Instagram sayfasından elde edilmiş ve konuyla doğrudan ilişkili olduğu tespit edilen 46 gönderi incelenmiştir. Gönderiler G1-G46 olarak kodlanmıştır. Çalışma kapsamında tüm gönderiler, her bir kategoriye ait alt kodların ne sıklıkla kullanıldığı farklı gösterimlerle sunulmuş, sonrasında kategoriler ve alt kodların birbirleriyle bağlantılarına yer verilmiştir. Analizler kapsamında 3 ana tema belirlenmiştir. Bunlar: “Birlik ve Beraberlik”, “Mutfak Metaforu” ve “Kültür”dür.

Şekil-1: Temalar Gösterimi

Birlik ve Beraberlik Teması

Araştırma kapsamında ele alınan temalardan biri olan “Birlik ve Beraberlik” temasına ait 4 kod oluşturulmuştur. Bunlar; “biz duygusu”, “umut”, “milliyetçilik/Atatürkçülük” ve “kamu desteği”dir.

Şekil-2: Birlik Beraberlik Temasına Ait Hiyerarşik Kod-Alt Kod Gösterimi

“Birlik ve Beraberlik” temasında gönderi içeriklerinde “biz duygusu” ile ilgili ifadelerin oldukça yoğun olduğu görülmüştür. Gönderilerde deprem sonrası yapılan faaliyetlerin ve desteğin birlik ruhu ile yapıldığı vurgulanmıştır. Örneğin konuyla ilgili G2 kodlu gönderi şu şekildedir:

gonulmutfagimiz Gücümüz yettiği kadar sizlerle
olmaya ve Hatay'ın ışıklarını beraber yeniden yakmaya
niyet ettik 💕
@ebrubaybarademir

Gönderi-1: G2 kodlu Instagram paylaşımı

Tıpkı Gönül Mutfacı adında olduğu gibi bu gönderide de metaforik anlamlı kelimeler dikkati çekmektedir. İfadelerin çoğul ekleriyle biz anlamı çok net anlaşılırken; ışık kelimesiyle de şehrin yeniden canlanması, hayat bulması anlatılmak istenmektedir. Yine niyet kelimesi de bir işin hedeflenen sonuca ulaştırılması için girişilen topluca bir amacı ve yine manevi gücü belirtmektedir. Kısacası mesaj, kolektif bir hareketin oluşması ve devam etmesi yönünde güçlü anlamları barındırmaktadır.

“Birlik ve Beraberlik” temasında, ikinci alt kodumuz olan umut ile ilgili de içerik yoğunluğu dikkati çekmektedir. Nitekim gönderilerde, oluşan kolektif hareketin geleceğe dair umudu canlı tutmaya ve gelecek güzel günlerin varlığına vurgu yaptığı anlaşılmaktadır. Örneğin G18 kodlu gönderide söz konusu içeriğe şu şekilde yer verilmiştir:

gonulmutfagimiz Umutla yeni hayatları kutlamak ve
kaldığımız yerden yeniden devam etmek için buradayız.
Burada olmaya devam edeceğiz.
6 Nisan 2023

Gönderi-2: G18 kodlu Instagram paylaşımı

Yine burada da birlik ve beraberlik güdüsüyle ve biz bilinciyle umudu yeşertmeye vurgu yapılmıştır. Özellikle de “kaldığımız yerden” ibaresiyle, her şeyin yeniden eski haline döneceğine dair umut canlı tutulmak istenmiştir. Öyle ki, toplumsal bir harekette hareketin her bir üyesinde var olan rasyonel akıl ve birlikteliğe ilişkin bilinç, hareketin başarısı için oldukça önemlidir. Bir önceki kodumuz olan “biz” ile bunu destekleyen “umut” koduna ait içeriklerde de bu durumun varlığı dikkati çekmektedir.

“Birlik ve Beraberlik” teması altında yer alan bir diğer alt kodumuz olan “milliyetçilik/Atatürkçülük” ile ilgili gönderilerde, birlik ve beraberlik duygusunun bu kez de milli görüş ve vatani sorumluluk yanı vurgulanmıştır. Konuyla ilgili G14 kodlu örnekte de görüleceği üzere; bu kez daha kapsayıcı bir ifadeyle “ülkece bir olmak” ve andımızdaki “varlığım Türk varlığına armağan olsun” sözünü çağrıştırarak, milli hafızaya vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır.

gonulmutfagimiz Ulaştığımız bin için değil,
ulaşamadığımız bir için, koca bir ülke kenetlendik.

Varlığınız, varlığımıza armağan oldu.

Güzel günler için birlikte iyileşeceğiz...

Mutfağımıza destek için www.topraktantabaga.com.tr

Gönderi-3: G14 kodlu Instagram paylaşımı

Yine benzer şekilde G10 kodlu gönderide de Kurtuluş Savaşı’na yapılan atıfla tarihsel bağlamda ulusal direncin ve birlikte hareket etmenin önemi hatırlatılmaktadır. Bu referans, geçmişte yaşanan zorlukları aşma ve toplumsal dayanışma konusundaki toplumsal hafızayı yeniden canlandırarak, günümüzde de aynı birlikteliği sürdürmeyi hedeflemektedir.

gonulmutfagimiz 🌿 Kurtuluş Savaşı’ndan değil
sadece, bu ülke nice kötü günden nice yıkımdan
yanındakinin elini tutarak, birbirine sarılarak, birbirinden
güç alarak çıkabileceğini her seferinde gösterdiyse,
şimdi sıra bizde, biz de üstümüze düşeni yapalım,
deprem bölgesi için tencereler, kazanlar kaynatacak o
ilk ateşi yakalım istedik.

Gönderi-4: G10 kodlu Instagram paylaşımı

Birlik ve Beraberlik temasında son kod olan kamu desteği ile ilgili olarak da Gönül Mutfağı hareketinin farklı sektörler ve kişilerce de desteklendiği vurgulanmıştır. Hatırlanacağı üzere deprem sonrası Gönül Mutfağı’nın öncülüğünde hem şeflerin hem de gönüllülerin depremzedelere yemek ulaştırmasında yer ve teçhizat noktasında en büyük destek Gençlik ve Spor Bakanlığı’ndan gelmiş ve bakanlık, bölge yurtlarını hizmete açmıştı. Aşağıda yer alan G15 kodlu gönderide de buna ilişkin bir paylaşım görülmektedir. Bunun yanında yine AFAD başta olmak üzere ilgili tüm bakanlıklar, yerel yönetimler ve elbette sivil toplum kuruluşları da deprem sonrası seferberlikte yer almış ve işbirliği noktasında hepsi bir aradalığı sağlamaya çalışmıştı.

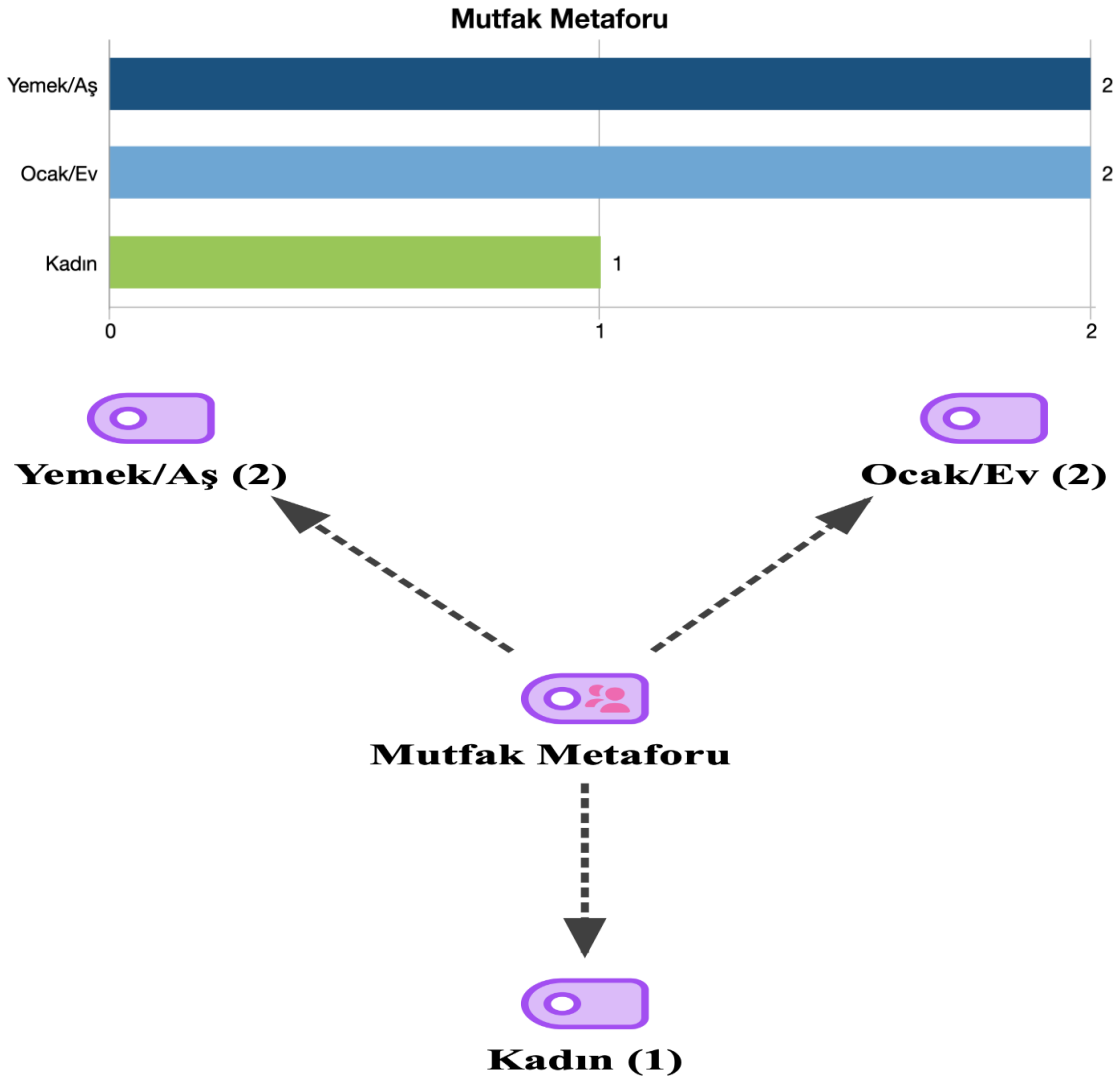
🌿 Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın desteğiyle Iskenderun Muhyiddin İbni Arabi KYK Öğrenci Yurdundaki mutfakta çalışmalarını sürdüren ve 10 Şubattan itibaren günlük ortama 38 bin kişiye yemek ulaştıran Gönül Mutfağı, kamu kurum ve kuruluşlarının yönlendirmeleri ve gelen talepler doğrultusunda Ramazan ayında kapasitesini artırmış ve Hatay genelinde günde yaklaşık 70 bin kişiye sıcak yemek ulaştırmıştır.

🌿 Sosyal gastronomi şefi Ebru Baybara Demir ve Kadir Sancar koordinatörlüğünde yürütülen Gönül Mutfağı’nda yemeklerin hazırlanmasından pişirilmesine, gıda temininden lojistiğe kadar her ihtiyaç, tamamen gönüllü ve gönüllüler aracılığı ile yürütülmektedir.

Gönderi-5: G15 kodlu Instagram paylaşımı

Mutfak Metaforu Teması

Araştırma kapsamında ele alınan “*Mutfak Metaforu*” temasına ait 3 kod oluşturulmuştur. Bu temalar; yemek/aş, ocak/ev ve kadındır. Dikkat edilecek olursa hareketin adında da yer alan mutfak kelimesi, aslında tek başına bile tüm alt kodları ve bunların metaforik anlamlarını içermektedir. Basit anlamda evin bölümü olan mutfak, aslında bir üretim yeridir. Aileyi bir araya getiren ve mutfağın ürünü olan aş, sofrası; yukarıda da açıklandığı gibi birliktelik, paylaşım, kültür, dil hepsinin taşıyıcısıdır. Diğer taraftan kadının adeta egemenliğini simgeleyen alandır mutfak. Kendini özgür ve yaratıcı hissettiği yerdir. Metaforik kullanımda da yine mutfak kelimesini birincil anlamıyla yani üretim yeri olarak kullanırız. Çalışmamızda ele alınan hareketin adı olan Gönül Mutfağı bile tek başına üretimin, birlikteliğin, paylaşımın ve yaratıcılığın gönülden yani kendiliğinden ve sevgi temeliyle olduğunu anlatmaktadır.

Şekil-3: Mutfak Metaforu Temasına Ait Hiyerarşik Kod-Alt Kod Gösterimi

Mutfak Metaforu temasında gönderi içeriklerinde yemek/aş ile ilgili ifade yoğunluğu saptanmıştır. Gönderilerde birliği ve umudu vurgulamak için “ev”, “aş”, “sofra” gibi metaforlar kullanılmıştır. Özellikle de “ev”, kullanışlı bir metafordur zira içine doğduğumuz, aileyi, mahalleyi, ulusu, kültürü, dili ve daha nice soyut ve somut anlamı bir arada barındırır. Aş, sofrada da, yine basit anlamda yeme-içme davranışının ötesinde; Türk toplumunda tarihten bu yana sosyal düzeni sağlayan adeta kültür ögesi olmuştur. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de resmî ve dini törenlerde ziyafetlerde, matem ve yas yerinde de birlik, beraberlik ve paylaşmada aş ve sofrada güçlü anlamlar ihtiva etmektedir. Aşağıda yer alan G40 kodlu örnek gönderide de tüm bu anlamların çağrıştırıldığı görülmektedir.

etkinlikler düzenledik, doğum günlerini unutmadık.
Taziye yemeklerinde büyük sofralar kurduk, dualar edip, gidenlerin ruhları huzur bulsun diye buhurlar yaktık.

🌱 Çadırlarda yaşayan insanlara misafir olduk.
Çocukların elma şekerlerini pişirdik, uçurtmalarını katladık. Kurban etini kilolara bölüp vakumlayıp dondurduk ki, buzdolabı olmayanlar en az iki üç gün bu etten yemek yapabilsin istedik. Yemeğimizi, soğuk suyumuzu paylaştık.

🌱 Deprem ve kayıplarımız tarif edilemez bir acı bıraktı!
Gözlerim dolsa da hiçbir zaman yüksek sesle ağlayamadım.

🌱 Ama 6 ayı aşkın bu süreci düşündükçe içimi en çok titreten ve gözyaşlarımı tutamadığım bir konu var: Gönüllüyle gelen gönüllüler!

🌱 Artık hepimizin hayata farklı baktığını hissediyorum. İdeolojiler, etnisiteler, statülerimiz değil, bizi Anadolu'nun özündeki kolektif çalışma, dayanışma ve imece kültürü birleştiriyor.

🌱 Biz, bizi birleştiren sofrada iyi olduk ve olmaya devam edeceğiz.
“Gitmesek de görmesek de o köy bizim köyümüzdür.” diyebilmek için gitmek, görmek ve birbirimize sarılmak zorundayız.

Gönderi-6: G40 kodlu Instagram paylaşımı

Mutfak Metaforu temasında yer alan ocak/ev ile ilgili gönderilerde, yine kelimelerin aile, birey, bir çatı altında toplanmak, aile bağları gibi anlamlarda kullanıldığı anlaşılmaktadır. Örneğin; G10 kodlu gönderide *birlik ve beraberlik* temasında da belirtildiği gibi toplumsal ve milli hafızada destansı bir yer kaplayan Kurtuluş Savaşı mücadelesi ve ruhunun çağrışımı ve milliyetçilik teması üzerinden; biz duygusu vurgusu yapılmaktadır. Özellikle de ocak ve ateş kelimelerinin burada da ev, aile, toplum, yaşam gibi bütüncül bir anlamda kullanımı dikkati çekmektedir.

gonulmutfagimiz 🍀 Kurtuluş Savaşı'ndan değil sadece, bu ülke nice kötü günden nice yıkımdan yanındakinin elini tutarak, birbirine sarılarak, birbirinden güç alarak çıkabileceğini her seferinde gösterdiyse, şimdi sıra bizde, biz de üstümüze düşeni yapalım, deprem bölgesi için tencereler, kazanlar kaynatacak o ilk ateşi yakalım istedik.

🍀 Hatay'da Antakya, Samandağ, Kırıkhan, Defne, Arsuz, Payas, en çok yıkım alan en çok ocağın söndüğü, acının en çok hissedildiği yer oldu. İstedik ki hepsine ulaşalım. Ocağın söndüğü yerde hayat da biter, bitmesin istedik, kalanlara hayat daha bitmedi diye sarılalım istedik.

Mutfağımıza destek için www.topraktantabaga.com.tr

Gönderi-7: G10 kodlu Instagram paylaşımı

Mutfak Metaforu temasında yer alan kadının ise güç ve dayanıklılık vurgusuyla yüceltildiği görülmektedir. Yine tarihe yapılan atıfla, pek çok dönemde kahramanlıklarıyla ve fedakârlıklarıyla varlık gösteren kadınların, deprem sonrasında da aynı güçle ayağa kalkan ve kaldıran olacağına yönelik inanç açığa çıkartılmaktadır. Aşağıda yer alan G19 kodlu paylaşımda da bu durum çok net ifade edilmektedir.

gonulmutfagimiz 58. Günü 59.Güne bağlarken hala çalışıyoruz.

Gece yarısı sahurluk mesaisi ★

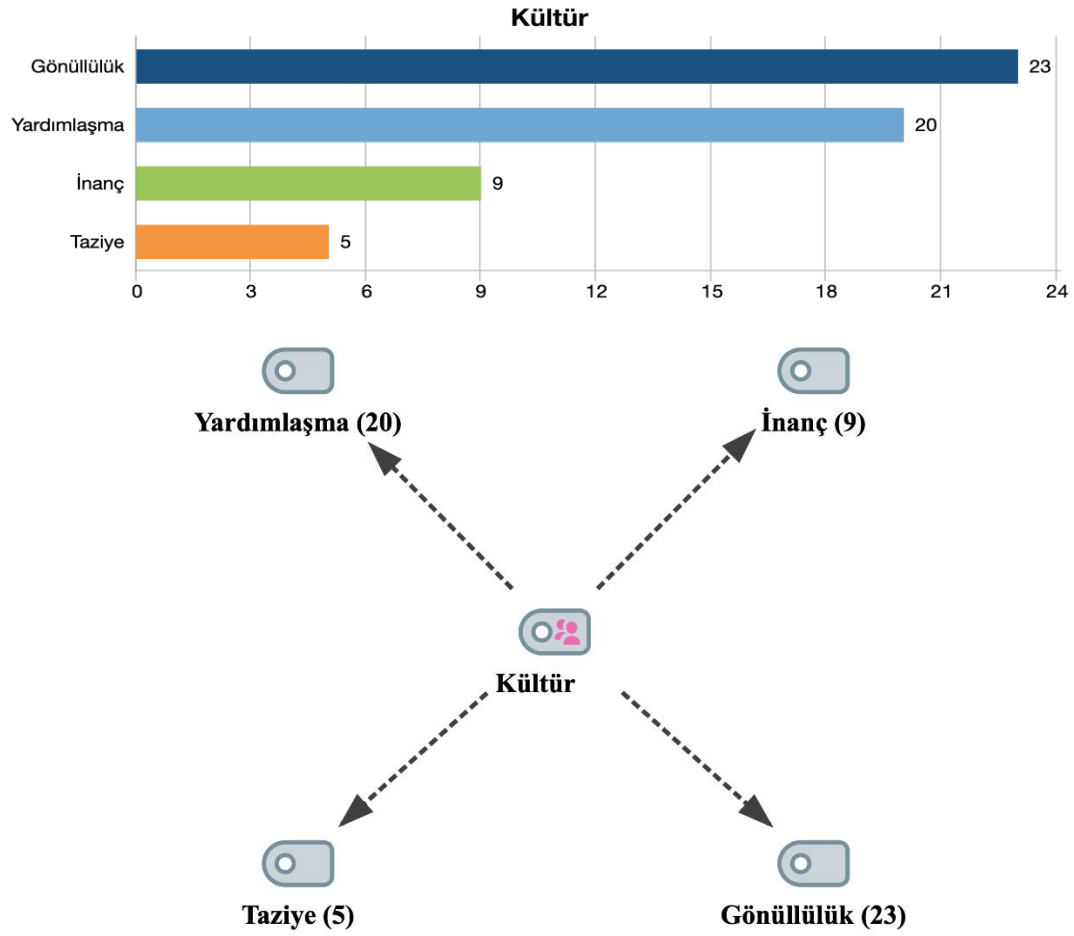
Mutfağımızda günlük 25 Bin sahurluk hazırlanıyor ve çadır kentlerimizdeki depremzedelere gönderiliyor.

Ülkemin kadınları deprem bölgesinde tarih yazıyor. Türkiye'nin hatta dünyanın başka yerlerinden gelen 221 gönüllü birlikte günde 70 Bin kişilik yemeği 8 saatlik mesailer ile (3 vardiye) hazırlamaya devam ediyor.

Gönderi-8: G19 kodlu Instagram paylaşımı

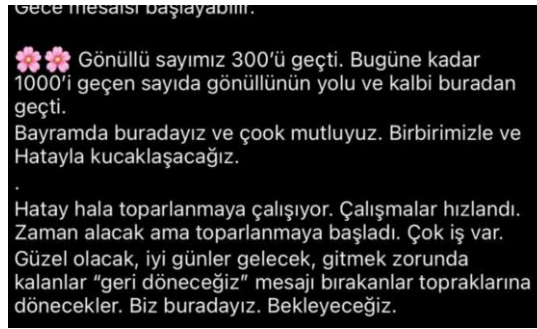
Kültür Teması

Kültür, toplum tarafından oluşturulan, benimsenen ve nesilden nesile aktarılan maddi ve manevi değerler bütünüdür. Bir toplumun kendine özgü yaşama tarzı içindeki davranış, düşünüş, alışkanlıklar, ahlâk, inanç, sanat, bilgi, hukuk, töre vs. o toplumun kültür bütünlüğünü oluşturur. Buna göre; araştırma kapsamında belirlenen son tema olan “Kültür”; gönüllülük, yardımlaşma, inanç ve taziye alt kodlarıyla incelenmiştir.

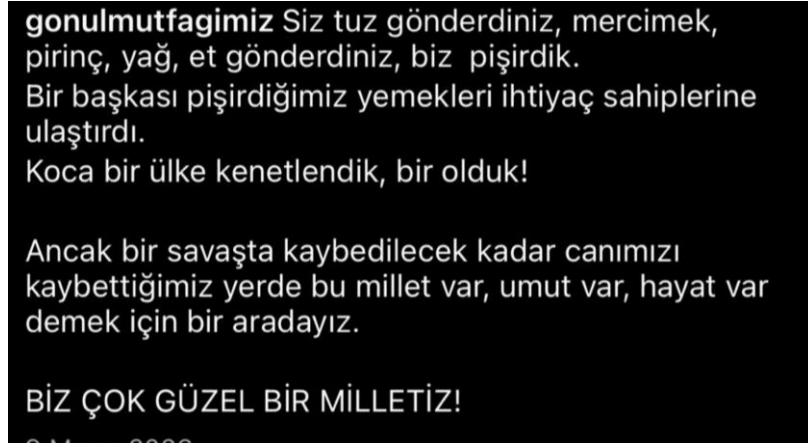
Şekil-4: Kültür Temasına Ait Hiyerarşik Kod-Alt Kod Gösterimi

Gönüllülük, gerek sivil toplum örgütü bünyesinde gerekse kolektif bir hareketin içinde rasyonel tercihiyle yer alan birey eylemidir. Bu yöndeki bireyden, hiçbir maddi karşılık veya başka bir çıkar beklentisinde olmadan çevresinde gördüğü problemlere ya da ihtiyaçlara, toplumun yararına olduğu düşünülen hedefte çözüm odaklı girişimci bir ruha sahip olması, herkesi harekete geçmeye teşvik eden ve etkili çözümler üretebilmesi beklenir. Nitekim Gönül Mutfağı da tam olarak bu güdüyle oluşmuş ve kendiliğinden büyümüş gönüllülerin hareketidir. G16 kodlu gönderide de görüldüğü üzere, mevcut gönüllü sayısı üzerinden harekete katılma yönünde çağrı yapılmaktadır. Bu durum, çoğu toplumsal hareketlerde olan bir iletişim stratejisidir. Çünkü hareket ne kadar büyür ve etkin olursa, o kadar kamu yararı açığa çıkacaktır. Ayrıca toplumsal hareketlerde yapılan harekete katılım çağrısı, aynı zamanda toplumun geri kalanının vicdanına yönelik de bir sesleniştir. Öyle ki toplumsal hareketlerde sıkça karşılaştığımız “Biz” vurgusu da hem hareketin gücünü hem de kapsayıcılığını ifade eder.

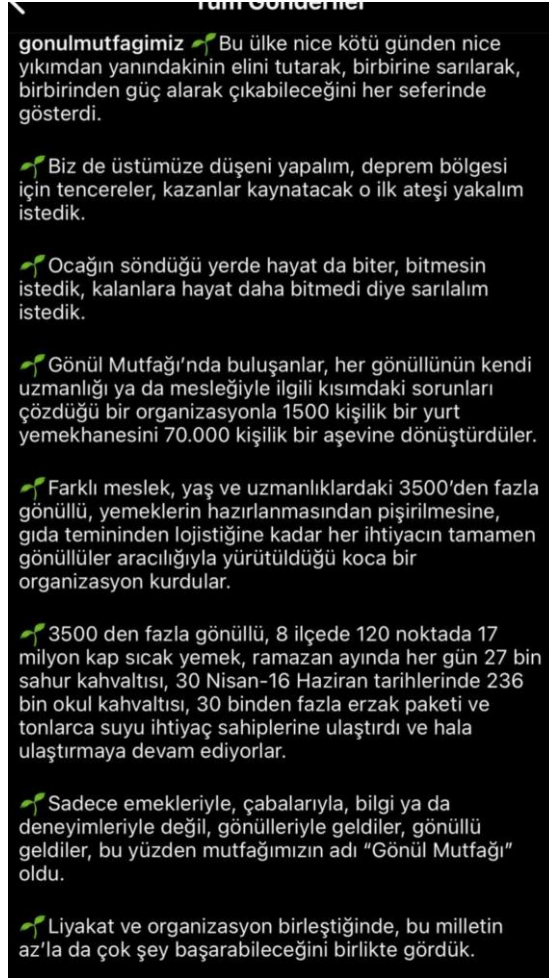
Gönderi-9: G16 kodlu Instagram paylaşımı

Gönüllük esasına dayalı oluşumlarda şüphesiz yardımlaşma en önemli ve gerekli unsurdur. Buradaki yardımlaşma, önceki tüm tema ve kodların da bütünlüğü çerçevesinde “bir olmaya” ve “dayanışmaya” yönelik bir anlam taşımaktadır. Örneğin G9 kodlu gönderiden de anlaşılabileceği üzere; birlik ve beraberlik, milliyetçilik, tarihsel hafıza, umut gibi kelimeler üzerinden, yaşanan söz konusu yıkımdan da milletçe zaferle çıkılacağına yönelik inanç açığa çıkartılmak istenmektedir.

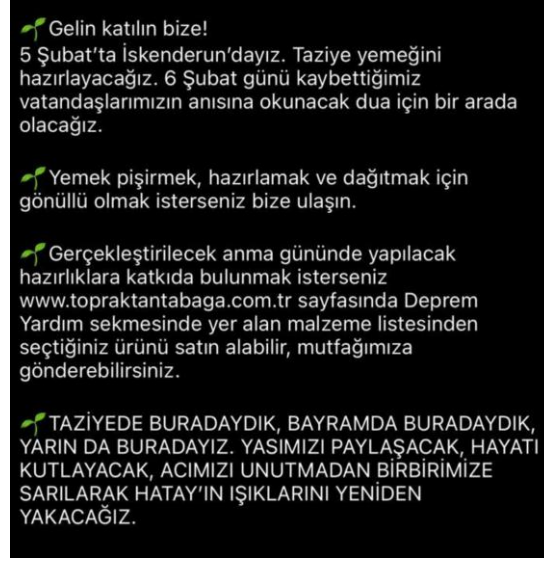
Gönderi-10: G9 kodlu Instagram paylaşımı

Kültür temasında gönderi içeriklerinde inanç ile ilgili yoğun olarak ifade bildirildiği görülmektedir. Gönderilerde, yaşanan deprem felaketinin kalıntılarının birlik ve beraberlik ile üstesinden gelineceği vurgulanmıştır. İnsanların zor zamanlarında birbirlerine umut aşılayarak hayatta kalmalarını ve direnmelerini temsil eden G42 kodlu gönderide belli rakamlar ortaya konarak bu inanç somutlaştırılmıştır. Bu, insanların hayatta kalma iradesinin ve yardımseverlik duygusunun yansımasıdır ve inancın sürekliliğini simgelemektedir. Konuyla ilgili G42 kodlu gönderi şu şekildedir:

Gönderi-11: G42 kodlu Instagram paylaşımı

Her toplumun kültürü içinde o kültürü oluşturan ve nesilden nesile aktaran öğelerden biri de ritüellerdir. Toplumsal bir davranış olarak taziye geleneği kültürden kültüre farklılık gösterir ve temelde acıyı hafifletmeyi amaçlar (Çakır, 2024, s. 57). Amaç, bireyin hissettiği acıyı topluma yaymak ve böylece hafifletmektir. Türk toplumunda da önemli ve anlamlı bir yere sahip olan taziye geleneği; 6 Şubat depremlerinde de ülkece yaşanan ve hissedilen bir süreç olmuştur. Kimi varlığıyla, kimi duasıyla, kimi de Gönül Mutfağı gibi temel bir ihtiyacı karşılama güdüsüyle bu süreçte katkı sağlamıştır. Aşağıda yer alan G32 kodlu gönderi de tüm bu sürecin örnek bir yansımasıdır.

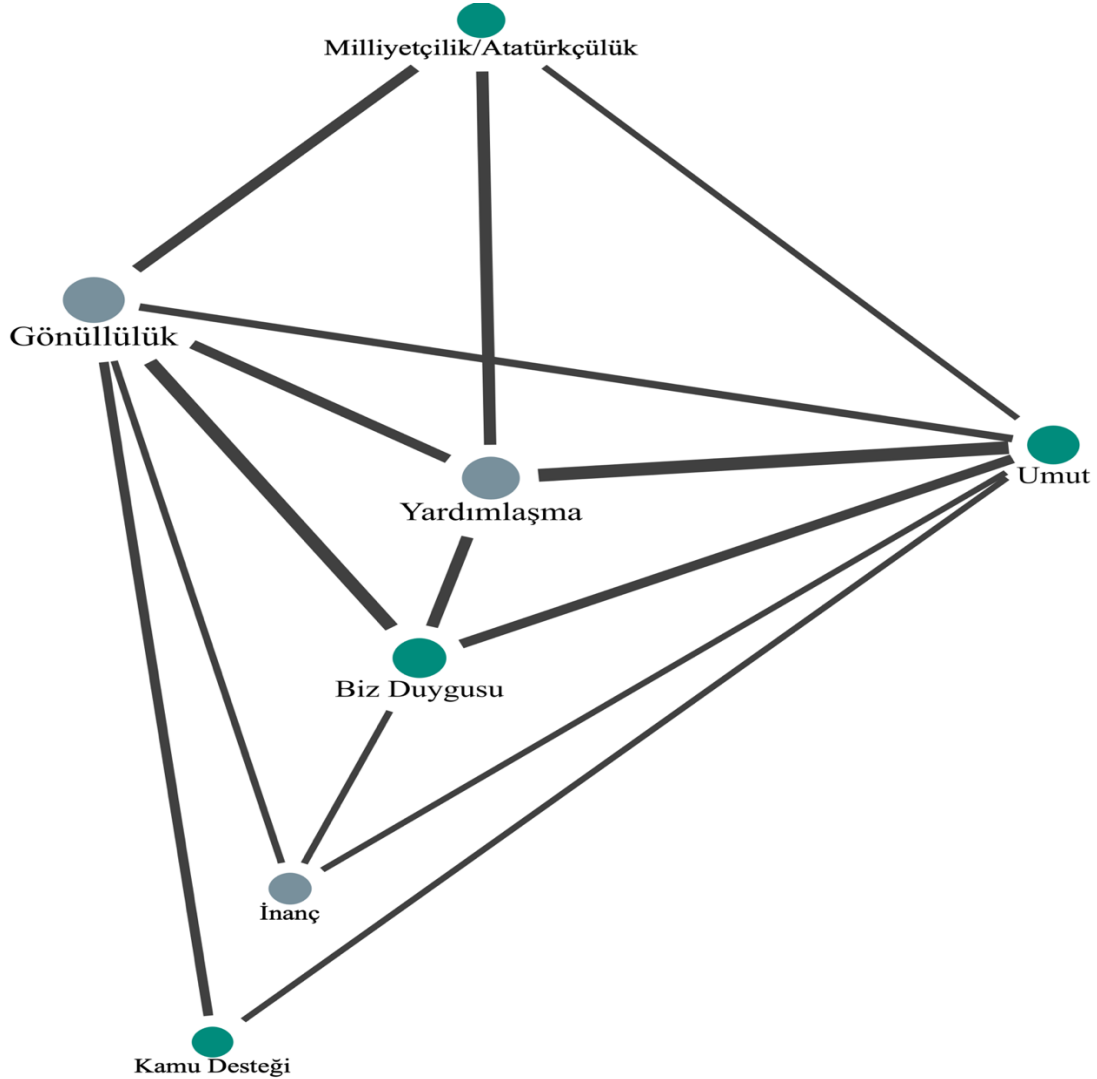
Gönderi-12: G32 kodlu Instagram paylaşımı

Kamu Desteği **Biz Duygusu**
Umut
Taziye **İnanç**
Gönüllülük
Yardımlaşma
Milliyetçilik/Atatürkçülük

Şekil-5: Kod Bulutu

Gönderilerdeki ifadelerin yoğunluğa göre dağılımı Şekil 5'te gösterilmektedir. Daha büyük puntolarla gösterilen kodlar gönderiler içinde sıklıkla kullanılan ifadeleri gösterirken, daha küçük punto ile gösterilen ifadeler, kodların daha az kullanıldığını göstermektedir. Buna göre gönüllülük ve yardımlaşma en büyük puntolarla temsil edilerek gönderilerde en sık tekrar edilen ve metinlerin ana temalarını oluşturan değerler olarak öne çıkmaktadır. Bu durum çalışmanın analiz ettiği içeriklerde toplumsal dayanışma ve bireylerin aktif katılımına verilen önemin altını çizmektedir. Biz duygusu ve umut, bir sonraki sıklık derecesinde yer alarak dayanışmanın kolektif bir ruhla ve olumlu bir geleceğe inançla desteklendiğini göstermektedir. Milliyetçilik ve Atatürkçülük, toplumsal kimlik ve tarihsel hafızayı vurgulayan önemli kodlar olarak

görece daha az sıklıkla kullanılmıştır. Kamu desteği, inanç ve taziye kodları ise gönderilerde daha sınırlı bir yoğunluğa sahip olmakla birlikte, özellikle belirli bağlamlarda derin anlamlar taşımaktadır. Kodların bu dağılımı, analiz edilen gönderilerin merkezinde dayanışma, umut ve kolektif çabaların yer aldığını ancak bu çabaların kültürel, tarihsel ve duygusal bağlamlarla desteklendiğini göstermektedir.

Şekil-6: Kod Haritası

Şekil 6’da gösterilen kod haritası ile analiz edilen kodların birbirleri ile ilişkilerinin yanı sıra ne sıklıkta birlikte anıldığının analizi görülmektedir. Kodlar arasındaki güçlü bağlantılar bu kavramların metinlerde sıkça birlikte kullanıldığını ve birbirlerini destekleyen anlamlar taşıdığını ortaya koymaktadır. Buna göre milliyetçilik ve Atatürkçülük ile yardımlaşma arasında güçlü bir ilişki olması, bu değerlerin toplumsal dayanışma ve yardımlaşma çağrılarında tarihsel motivasyon ve ulusal birlik duygusuyla desteklendiğini göstermektedir. Benzer şekilde gönüllülük ve biz duygusu arasındaki güçlü ilişki, bireysel çabaların kolektif bilinçe dayandığını ve “biz” anlayışıyla anlam kazandığını belirtir. Bunun yanı sıra yardımlaşma ve biz duygusu arasındaki güçlü ilişki, toplumsal yardımlaşmanın kolektif bilinçle beslendiğini ve bireyleri birbirine bağlayan

bir değer olarak öne çıktığını ortaya koymaktadır. Yardımlaşma ve umut arasındaki güçlü bağ ise, dayanışmanın, zorlukların üstesinden gelme ve geleceğe dair inanç oluşturmadaki rolünü vurgulamaktadır.

Daha zayıf ama önemli bağlantılar arasında yer alan inanç ve umut, kamu desteği ve umut kodları, bireylerin ve kurumların bir araya gelerek toplumsal güven ve inanç inşa ettiğini işaret etmektedir. Gönüllülük ve milliyetçilik/Atatürkçülük arasındaki bağ, bireylerin tarihsel ve ulusal değerlere duyduğu bağlılığı ve bu bağlılığın gönüllü çabalara motivasyon sağladığını göstermektedir.

Sonuç

Toplumsal hareketler, geniş çapta katılımın sağlandığı, uzun süreli ve ortak bir davranış biçimini ifade eder. Bireylerin ortak amaç doğrultusunda bir araya gelerek birlikte harekete geçmeleri, toplumsal hareketlerin başlangıç noktasını oluşturur. Kolektif davranışlar, egemen kültürün norm ve değerlerini zorlayan, çok sayıda kişinin katıldığı, gönüllü ve kendiliğinden oluşan ve çoğunlukla da planlanmayan eylemlerdir. Bu bağlamda toplumsal hareketler, üst düzeyde yapılanmış kolektif davranış biçimidir.

Bu çalışmada ele alınan Gönül Mutfak Hareketi, değer yönelimli toplumsal hareket olarak dayanışmayı ve yardımlaşmayı teşvik eden güçlü bir model olarak değerlendirilmiştir. Dijital platformlar üzerinden toplumun geniş kesimlerine ulaşan ve deprem gibi yıkıcı bir afet sonrası ilk kez deneyimlenen bu hareket, toplumsal dayanışmanın güncel bir temsilcisi olarak da incelenmeye değer görülmüştür.

Analiz kapsamında Gönül Mutfak Hareketi üç ana tema etrafında şekillenmektedir. Bunlar; “Birlik ve beraberlik”, “mutfak metaforu” ve “kültür”dür. Birlik ve beraberlik teması altında biz duygusu, umut, milliyetçilik/Atatürkçülük ve kamu desteği gibi alt kodlar yer almakta; bu kodlar hem tarihsel hem de güncel bağlamda toplumsal dayanışmayı güçlendiren unsurlar olarak belirlenmiştir. Hareket özellikle milliyetçilik ve Atatürkçülük kodları aracılığıyla, dayanışma mesajı vermekte, Kurtuluş Savaşı gibi tarihsel referanslarla bu mesajı pekiştirmektedir. *Mutfak* metaforu ise, yemek, ocak ve kadın gibi unsurlar üzerinden hareketin duygusal ve kültürel bağlarını güçlendiren bir araç olarak değerlendirilmiştir. Son olarak *Kültür* teması yardımlaşma, gönüllülük, inanç ve taziye gibi kavramların, hareketin toplumsal değerlerle nasıl harmanlandığını ortaya koymuştur. Kod haritalarından elde edilen bulgular, hareketin farklı değerler arasında güçlü ilişkiler kurduğunu göstermektedir. Örneğin; milliyetçilik/ Atatürkçülük ile yardımlaşma temaları arasında kurulan güçlü bağ, Türk ulusunun tarihsel dayanışma kültürüne yapılan gönderme olarak değerlendirilebilir.

Kısacası Gönül Mutfak Hareketi, değer yönelimli toplumsal hareketlerin özelliklerinden biri olan ortak değer ve norm etrafında birleşme temelinde kurgulanmış, “biz duygusu” ve “toplumsal dayanışma” temalarıyla bu amaç somutlaşmıştır. Doğal organizasyon yapısına sahip olan hareket, farklı meslek gruplarından ve farklı yaşlardan oluşan gönüllüleri ile minimal rol farklılaşması sergilerken, sembolik entegrasyon yoluyla da milliyetçilik, Atatürkçülük ve Kurtuluş Savaşı referanslarını kullanarak kolektif bilinç oluşturmaya başarmaktadır. Ayrıca hareket, kriz anlarında ihtiyaç sahiplerine yardım ulaştırarak toplumsal bağların güçlenmesine katkıda bulunurken, devletin tüm unsurları ile halk arasında da köprü görevi üstlenmiş ve bu noktada toplumun farklı kesimlerini aynı hedef doğrultusunda birleştirmiştir. Bu bağlamda, Gönül Mutfak

Hareketi kuramsal olarak da toplumsal hareketlerin temel niteliklerini barındıran önemli bir örnektir.

Etik Beyanı: Yazarlar çalışmanın etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan etmektedir. Aksi bir durum tespiti halinde Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazar Katkı Oranı Beyanı: Çalışmada birinci yazarın katkı oranı %50, ikinci yazarın katkı oranı %50’dir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Kaynakça

- Biesanz, J. ve Biesanz, M. (1969). *Introduction to Sociology*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Buechler, S. M. (2004). The strange career of strain and breakdown theories of collective action. D. A., Snow, S. A. Soule ve H. Kriesi, (Ed.), *The Blackwell Companion to Social Movements*. Blackwell Publishing.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev) (4. Baskı). Siyasal Kitabevi.
- Crossley, N. (2002). *Making sense of social movements*. Open University Press.
- Çakır, A. E. (2024). Modern toplumda taziye geleneğinin değişimi. *Journal of Civilization Studies*, 8(2), 55-66.
- Heberle, Rudolf (1951). *Social Movements: An Introduction to Political Sociology*, Appleton-Century-Crofts, Irvington Pub.
- Fitzgerald, K. J. ve Rodgers, D. M. (2000). Radical social movement organizations: A theoretical model. *The Sociological Quarterly*, 41(4), 573-592
<https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.2000.tb00074.x>
- Gamson, W. A. ve Wolfsfeld, G. (1993). Movements and media as interacting systems. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 528(1), 114-125.
- Gyimesi, M. (2021). Reclaim, occupy, pillow fight: Movement continuity in the Urban Playground Movement’s Budapest scene. *Social Movement Studies*, 20(4), <https://doi.org/10.1080/14742837.2020.1769587>
- Kessler, G. (1985) *Sosyolojiye başlangıç* (Z. F. Fındıkoğlu, Çev.) (2. Baskı). İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü* (O. Akınhay ve D. Kömürcü, Çev.). Bilim ve Sanat Yayınları.

- Merton, R. (1983). *Introduction to sociology*. Harcourt Brace Jovanovich Inc.
- Mucchielli, A. (1991). *Zihniyetler* (A. Kotil, Çev.). Cep Üniversitesi İletişim Yayınları.
- Naaem, M., Ozuem, W., Howell, K. ve Ranfagni, S. (2023). A step-by-step process of thematic analysis to develop a conceptual model in qualitative research. *International Journal of Qualitative Methods*, 22, 1-18.
- Oktik, N. (2006). Yapı ve değişme araştırmalarında arayışlar. K. Hoşgör (Ed.), *Felsefe ve Sosyal Bilimler, Muğla Üniversitesi Felsefe ve Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildirileri* (s.217-233). Vadi Yayınları.
- Özlem, D. (2002). Değerler sorununda nesnelcilik/mutlakçılık ve öznelcilik/rölativizm tartışması üzerine. Ş. Yalçın (Ed.), *Bilgi ve Değer Sempozyumu Bildirileri* (s.282-312). Vadi Yayınları.
- Phipps, K. ve Szagala, K. (2007). Social movements and the news media. *The McMaster Journal of Communication*, 4, 39-51.
- Shepard, J. M. (2009). *Sociology*. Cengage Learning, Inc.
- Smith, A. (1996). *Toplumsal değişme anlayışı* (Ü. Oskay, Çev.). Gündoğan Yayınları.
- Snow, A., Soule, A. S. ve Kriesi, H. (2004). *The blackwell companion to social movements*. Blackwell Publishing.
- Türkdoğan, O. (2013). *Sosyal hareketler sosyolojisi*. Bilge Kültür Sanat.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.